

Чернівецький національний університет Імені Юрія Федьковича

Філологічний факультет
Кафедра філософії та культурології

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

ВІЗАНТОЛОГІЯ

(вибіркова)

Галузь знань 03 – *Гуманітарні науки*

Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

Мова навчання: українська

Розробник: д. і. н., проф., член-кор. НАПН України

професор кафедри філософії та культурології

Балух Василь Олексійович

Профайл викладача кафедри:

<https://philkult.chnu.edu.ua/sspivrobitnyky/vykladachi/balukh-vasyl-oleksiiovych/>

Контактний телефон: 0372-58-47-03;

050-374-52-36

067-372-01-84

E-mail: v.balukh@chnu.edu.ua

Сторінка курсу в Moodle:

<https://moodle.chnu.edu.ua/course/view.php?id=8360>

Консультації: Четвер: 14.00-15.00 (офлайн)

Понеділок: 14.00-15.00 (онлайн)

1. Анотація навчальної дисципліни «Візантологія»

Візантологія – один із важливих викладових предметів у ЗВО, де є освітньо-професійні програми гуманітарного спрямування (Історія, Культурологія, Богослов'я, Філологія, Архітектура і містобудування, Будівництво тощо) з кількох причин. По-перше, досконала візантійська культура сприяла становленню багатьох сторін української культури. Характерні особливості церковної архітектури, хрестово-купольний тип храму, рукописне книжкове мистецтво, пергаментні кодекси, написані уставним і напівуставним письмом, прикрашені мініатюрами, церковне начиння, влаштування вітарів та іконостасів, священничий одяг – усе це прийшло в нашу культуру з Візантії і було глибоко засвоєно та переосмислене на основі української національної обрядовості. Тому без знання візантології як предтечі української світської та церковної культури й обрядовості важко зрозуміти символіку й естетичні вартості українського культурного ареалу.

По-друге, Візантія виробила східний церковний обряд богослужіння, який утвердився в слов'янському соціумі, а в візантійський період сформувалася основна догматика та канонічне церковне право у боротьбі з різноманітними єресями.

По-третє, в контексті євроінтеграційних процесів щораз частіше постають питання про значення східнохристиянської традиції для культурного розвитку Європи загалом і України зокрема.

По-четверте, надбання сучасної візантології, її історіософський і методологічний інструментарій дає змогу глибше осмислити значення візантійської культури для християнського світу.

2. Мета навчальної дисципліни: Ознайомлення студентів з історичним процесом виникнення, розвитку і падіння Візантійської імперії, формування та еволюцією основних жанрів візантійської культури та її впливом на православний світ. Курс має не лише концептуальний, а й прикладний характер, надає студентам необхідні знання і навички аналізу низки найважливіших аспектів функціонування європейської культури.

3. Основними завданнями дисципліни є:

- Ознайомлення студентів з особливостями розвитку візантійської культури та її періодизацією;
- Розуміння процесу формування християнської догматики й канонічного права у боротьбі з численними єресями;
- Окреслення специфіки розвитку візантійської освітньої системи;
- Виявлення рівня розвитку богословської освіти;
- Значення літературної творчості візантійських мислителів;
- Визнання основних досягнень візантійської літератури і мистецтва;
- З'ясування ролі Візантії у хрещенні Київської Русі;
- Осмислення ролі візантійської культури в історії світової цивілізації.

3. Пререквізити. Матеріал курсу «Візантологія» опирається на знання здобувачів освіти, отриманих при вивченні дисциплін гуманітарного спрямування.

4. Результати навчання. Дисципліна спрямована на формування у здобувачів вищої освіти таких результатів.

Загальні компетенції:

- набуття навичок організації та проведення комплексних теоретичних й експериментальних досліджень та формування культури критичного мислення, вміння застосовувати його до аналізу результатів власного наукового дослідження, його наукової новизни, теоретичного та практичного значення;
- особливості становлення і трансформації візантійської культури;
- знання понятійно–категоріального апарату, пов'язаного з різними жанрами візантійської культури;
- вміння аналізувати й визначати значення найважливіших пам'яток візантійської культурної спадщини;
- визначати роль і місце візантійської культури в історичному розвитку європейської і світової цивілізацій.

Програмні результати навчання:

- ~ здатність до обґрунтування специфіки предмета, ключових проблем, основних понять, категорій і методологій візантології в їх історичних вимірах, етапів розвитку візантійської культури та її основних досягнень;
- ~ розуміння місця візантійської культури в контексті світової цивілізації, сутності й закономірності формування основних догматів і канонів Церкви періоду Вселенських соборів;
- ~ аналізувати й узагальнювати зміст взаємозв'язків візантійської культури з культурами слов'янських народів, в т. ч. Київської Русі;
- ~ формування здібностей самостійного вивчення й оцінки значення візантійської спадщини для розвитку європейської та світової цивілізацій, обґрунтування основних засад і канонічних настанов Християнської Церкви

5.Опис навчальної дисципліни.

а. Загальна інформація.

Назва навчальної дисципліни													Візантологія
Форма навчання	Рік підготовки	семестр	Кількість			Кількість годин						Вид підсумкового контролю	
			кредитів	годин	змістових модулів лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання			
Денна	1	2	3	90	2	30	-	-	-	60	-	залік	

б. Дидактична карта навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин
	Денна форма

	усього	у тому числі					
		Л	П	Лаб.	Інд.	С.Р.	Примітки
1	2	3	4	5	6	7	8
Теми лекційних занять	Змістовний модуль номер 1. Особливості візантійського суспільства і формування догматів Християнської Церкви						
Тема 1. Вступ до Візантології	6	2	-	-	-	4	
Тема 2. Поширення християнства і боротьба за його утвердження	9	4	-	-	-	5	
Тема 3. Христологічні суперечки IV – V ст.	9	4	-	-	-	5	
Тема 4. Взаємовідносини держави і Церкви і формування принципів цезарепапізму.	6	2	-	-	-	4	
Тема 5. Роль Вселенських соборів та Отців Церкви у становленні християнської догматики.	6	2		-	-	4	
Тема 6. Особливості візантійської культури IV – VII ст.	7	2		-	-	5	
	Змістовний модуль 2. Основні досягнення візантійської культури та її вплив на європейську цивілізацію.						
Тема 7. Специфіка освітньої парадигми та філософсько-богословської думки в період розквіту Візантійської держави.	6	2	-	-	-	4	
Тема 8. Роль Візантії в християнізації Київської Русі	6	2	-	-	-	4	
Тема 9. Розвиток архітектури й образотворчого мистецтва у Візантії VIII – XII ст. та їхній вплив на сусідні країни.	7	2	-	-	-	5	
Тема 10. Детермінанти еволюції наукових досліджень в IX – XII ст.	6	2	-	-	-	4	
Тема 11. Основні жанри візантійської літератури.	7	2	-	-	-	5	
Тема 12. Особливості пізньовізантійської культури.	7	2	-	-	-	5	

Тема 13. Візантійська спадщина в українській культурі.	8	2	-	-	-	6	
Всього	90	30	-	-	-	60	

5. Зміст завдань самостійної роботи.

№ п/п	Назва теми
1.	Давньоруські літописи як джерело з візантології.
2.	Здійсніть порівняльний аналіз учень монофізитів і несторіан.
3.	Основні світоглядні ідеї «Зводу цивільного права» Юстиніана I.
4.	Суть державно-церковної концепції у Візантії та її вплив на православний світ.
5.	Сюжети і зміст візантійських книжкових мініатюр.
6.	Роль княгині Ольги в поширенні християнства в Київській Русі.
7.	Проаналізуйте сучасні погляди на розділення Християнської Церкви 1054 р.
8.	Роль Вселенських соборів у сформуванні християнської догматики.
9.	Принципи забудови світських і церковних приміщень у Візантії.
10.	Софія Константинопольська – шедевр світової архітектури.
11.	Фрески святої Софії в Константинополі як джерело візантійської історії та культури.
12.	В чому полягали особливості історичного розвитку грецького Сходу і латинського Заходу.
13.	Визначте основні риси візантійського живопису.
14.	Визначте причини і наслідки іконоборчого руху.
15.	Як проходила боротьба за першість у християнському світі?
16.	Охарактеризуйте рівень розвитку візантійської науки.
17.	Дайте аналіз жанрів прикладного мистецтва у Візантії.

6. Розподіл балів, які отримують студенти.

Поточне оцінювання (аудиторна і самостійна робота)													Кількість балів (залік)	Сума балів
Змістовний модуль 1						Змістовний модуль 2							40	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13		
4	4	4	4	6	6	4	4	6	6	4	4	4		

ПОЛІТИКА ЩОДО АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Дотримання політики щодо академічної доброчесності учасниками освітнього процесу при вивченні навчальної дисципліни регламентовано такими документами:

- ✓ «Етичний кодекс Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича» <https://www.chnu.edu.ua/media/jxdfs0zb/etychnyi-kodeks-chernivetsko-ho-natsionalnoho-universytetu.pdf>
- ✓ «Положенням про виявлення та запобігання академічного плагіату у Чернівецькому національному університету імені Юрія Федьковича» <https://www.chnu.edu.ua/media/n5nbzwgb/polozhennia-chnu-pro-plahi-at-2023plusdodatky-31102023.pdf>

Детальна інформація щодо вивчення курсу «Візантологія» висвітлена у робочій програмі навчальної дисципліни.